Katrineholmskur. 18.3.68

Gustaf Wetter avgick efter nära 30 år som spelmansordförande

Södermanlands Spelmansförbund har fått ny ordförande. Gustaf Wetter, känd och älskad av spelmän inte bara i Sörmland utan landet runt, lämnade över klubban i yngre händer efter ett nära 30-årigt ordförandeskap. Det skedde utan stora åthävor, vänligt men bestämt kanske man kan säga, då Spelmansförbundet på lördagen höll sitt årsmöte i Flen. Förbundets nye ordförande heter Arne Blomberg från Södertälje, inte hälften så gammal som Gustaf Wetter men redan begåvad med goda insikter i gebitet och med ett levande intresse för folkmusiken. Klubban är alltså fortfarande i goda händer. Och dessutom bör det tilläggas, att Gustaf Wetter inte försvinner ur förbundssammanhangen. Han bytte bara plats med sin efterträdare och kvarstår i styrelsen som dess vice ordförande.

Den Wetterska avsägelsen hade gjorts skriftligt och var allvarligt menad. Gustaf Wetter är en klok karl och vet att bedöma både när han ska axla ansvaret och när det kan vara dags att lämna det över på andra.

— Nu är jag 67 år, och det ska inte om mig kunna sägas, att jag inte hade vett om att avgå, konstaterade hr Wetter, och årsmötesdeltagarna var medvetna om att ett "krusande" tillbaka till ordförandeposten var dömt att misslyckas.

I samband med ordförandeskiftet framförde den nye ordföranden förbundets tack till veteranen och eldsjälen Gustaf Wetter. Ingen har gjort så mycket för Södermanlands spelmansförbund som Wetter, och det torde heller inte finnas någon som gjort så mycket för svensk folkmusik som han, summerade Arne Blomberg i sitt tacktal, där han också uttryckte sitt och förbundets tack för att Gustaf Wetter stannar kvar i ansvarsställning och tar fortsatt del i verksamheten.

Och som en naturlig kulmen på de varma erkännanden som kom Gustaf Wetter till del denna dag följde ett enhälligt och övertygat val av honom till förbundets hedersordförande.

FRAMÅT I POPÅLDERN

Innan ordförandeskiftet hade hr Wetter inlett förhandlingarna med ett konstaterande, att Södermanlands spelmansförbund, trots mångas spådomar om att folkmusiken befinner sig i själatåget, ändå går framåt i popåldern. Medlemsantalet har ökat något och är nu uppe i 293. Det sörmländska förbundet är ett av de största och livaktigaste i landet.

Hr Wetter höll också parentation över spelmanskamrater som jordats under det gångna året. "Spelmännen går bort, men musiken lever vidare". Deras minne ägnades en tyst minut.

Det sörmländska förbundet har som bekant inte mycket till övers av sympatier gentemot riksförbundet, ur vilket man också för några år sedan begärde sitt utträde. Det skedde inte för att man ifrågasätter det principiella värdet av ett riksförbund, men väl sättet varpå förbundets ledning agerar. I en skriftlig kommentar till spelmansåret 1967 har Gustaf Wetter påtalat en del missförhållanden, och vid årsmötet fick han ett spontant stöd för de reflektioner han därvid fört fram.

— Själv förstår jag, skriver Wetter, att jag löper risken ådraga mig ett åtal inför domstol för mina kommentarer och funderingar, men jag tar denna hotande fara med ro.

De böterna tar vi på oss, var det eniga årsmötesbeslutet, där man också uttalade tillfredsställelsen över att det verkligen finns någon som kan och vågar sjunga ut beträffande de rådande missförhållandena.

— Vem ska krypa i kurran, om det blir något sådant?, skämtade man. Spelar ingen roll, bara man får ta fiolen med, ansåg man.

NYTT LÅTHÄFTE?

Utgivandet av ett nytt låthäfte planeras. Med tanke på det rika material man nu fått i sina händer beslutades dock om bordläggning av den frågan ytterligare ett år för fortsatt planläggning.

Vid årsmötet meddelades, att förbundets nye ordförande startat arbetet med ett kortregister över både döda och nu levande spelmän, deras repertoar m. m. Det rör sig om ett mammutarbete, som väntas ta kanske tio år i anspråk om det nu någonsin blir färdigt, menade den nye förbundsordföranden.

MINNESFOND

Borde det inte finnas en minnesfond, på vilken medel kunde sättas in då spelmän vill hedra exempelvis en avliden kamrats minne? Förslaget väcktes av fru Maj Eriksson på Flenmo och förbundets ordförande och vice ordförande fick i uppdrag att tillsammans med förslagsställaren närmare utforma förslaget.

Fonden skulle förslagsvis heta "Fonden för den sörmländska folkmusikens främjande". Tilläggas kan att förslagsställaren redan vid årsmötet lämnade en summa som grundplåt till fonden.

Styrelsen för det nya året "spetsas" som nämnts med Arne Blomberg, Södertälje, ordf., och Gustaf Wetter, Katrineholm, vice ordf. Övriga ledamöter är Nils Lindvall, Katrineholm, kassaförvaltare, Sigvard Ejermo, Stigtomta, sekr, Artur Forsberg, Katrineholm, biträdande kassaförvaltare, och Thure Enberg, Södertälje.

Till revisorer omvaldes Martin Hugo Lindström, Stockholm, och Fritiof Nyberg, Södertälje. Den förstnämnde tilldelades vid årsmötet förbundets märke i guld för värdefulla tjänster inom förbundet.

STÄMMORNA

Två spelmansstämmor spikades för innevarande år, den ena i Södertälje på Kristi himmelsfärdsdag och den andra i Eskilstuna den 11 augusti.

Södertäljestämman förläggs till Torekällberget och skall ges en annorlunda utformning. För att få en så god kontakt som möjligt mellan spelmännen och publiken kommer man att placera ut spelmansgrupper i de olika stugorna, och sedan hoppas man på god och trivsam trängsel av publik runt spelmännen. Meningen är även att få en kombination av musik och dans, kanske kompletterad av någon kämpalek och annat intressant.

Sammandragningen i Eskilstuna förläggs till Parken och sker i samarbete med Svenska Ungdomsringen. Det blir där något av en folkmusikens och folkdansens dag.

Årsmötesförhandlingarna var förlagda till Söderskolan. De efterföljdes av en festligare samling till middag på Hotell Esplanad, välkänt tillhåll för spelmän i forna dagar under 1930- och 1940-talet, även om hotellet på den tiden hette Järnvägshotellet.

Till middagen, där Gustaf Wetter var värd o. där det utöver hans välkomnande var välgörande fritt från harangrika tal, hade man inbjudit en del förbundet närstående vänner och gynnare. Där sågs Kaj och Maj Eriksson, Flenmo. Flenmo har haft och har fortfarande en speciell resonans hos sörmländska spelmän från otaliga festliga spelmansträffar.

Där fanns också Arnold och Karin Lundquist, Katrineholm, Maj och Alvar Rosén från samma stad. Plus ytterligare en del andra. Man åt och trivdes. Och spelade förstås. Även om det den här gången inte blev ett spelande tills solen gick upp. Vilket annars kan hända när glada spelmän kommer samman, lyckligt okänsliga för både tid och rum.

Katrineholmskur. 18.3.68

610 låtar i originaluppteckningar resultatet av 40-årig forskarmöda

Efter ett nära 30-årigt ordförandeskap i Södermanlands Spelmansförbund lämnade på lördagen Gustaf Wetter sin post och överlämnade klubban till vice ordföranden Arne Blomberg från Södertälje. Det skedde vid förbundets årsmöte i Flen. Gustaf Wetter försvinner dock inte ur förbundssammanhang. Han bytte bara plats med sin efterträdare.

Det skrevs också historia vid lördagens spelmansträff. Då överlämnade Gustaf Wetter som gåva till förbundet resultatet av ett 40-årigt forskningsarbete: 610 sörmländska folkmusiklåtar i originaluppteckningar, ett livsverk vars bakgrund och omfattning endast initierade kan överblicka och värdera på rätt sätt.

Gustaf Wetter torde vara svensk folkmusiks främste nu levande. Ett generationslångt forsknings- och upptecknings-arbete i förening med ett obegränsat intresse för allt vad folkmusik heter har gett honom insikter som torde sakna motstycke.

Det säger sig självt att han vid detta laget hunnit få alla de utmärkelser av finaste valör som kan utdelas i spelmanssammanhang. Vad som nu fattas är doktorshatten. Och nu är frågan vilket universitet som skall bli först med att vilja hedra Gustaf Wetter med lagerkransen för en kulturgärning av format?

Se insida.

Gustaf Wetter överlämnar sitt livsverk som gåva till spelmansförbundet, representerat av nyvalde ordföranden Arne Blomberg. I mitten fru Millis Wetter, som av en till tårar rörd make fick en vädjan om tillgift för att hemlivet så ofta fått stå tillbaka för all den tid forskning och upptecknande tagit genom åren.

Katrineholms kur. 16.3.68

Malka och Dammstu'glåmmen
Två kända Vingåkersoriginal

Bland denna kategori av människor, som i seklets båda första årtionden gick efter landsvägarna, intog en gumma med smeknamnet "Malka" en framskjuten plats. Som ogift hette hon Karolina Kåre och var dotter till en soldat Kåre, vilken var soldat för Kåsta rote. Soldattorpet var beläget i närheten av torpet Österby på Kåsta marker. Det finns ännu kvar.

Hon kom så småningom att bli gift med en byggnadssnickare från Lännäs, Malholm eller på allmogespråk "Malkum". Det var emellertid ont om arbete inom byggnadsbranschen denna tid. Makarna tog därför plats vid Bistorps gård under Högsjö. "Malkum" blev oxmotare, som det hette att köra oxar.

Folk påstod att det "kollrade" för Karolina ibland, ett faktum var att hon med tiden blev allt underligare. En gång t. ex. när oxmotarna var sysselsatta med att harva trädan och "starfruarna" (=statarfruarna) kom ut till sina karlar med mat, det var på den tiden när arbetstiden räckte till klockan åtta på kvällen och en måltid förekom som kallades aftvard, höll körarna med sina oxar och satte sig på harvarna och åt smörgås med spickefläsk och mjölk.

"Malkum" satt på sin harv, men hans äkta hälft kom inte med någon mat. Efter en kvarts timme började jobbet igen. En timme därefter kom "Malka" med en spilkum äggröra utan någon sked att äta med och heller ingen smörgås. — Här ska du få att äta Malkum lille, lät det. Svaret blev ett "ptro" till oxarna, varefter han tog spilkummen och slog den i en sten så att äggröran rök åt alla håll.

En annan gång bakade "Malka" bröd, limpor t. o. m. Då åskan började gå blev hon rädd och sprang ned till det närbelägna Kikuren. — Men hur går det med era limpor, som ni har i ugnen? undrade man vid Kikuren. — Ja, dem bad jag Gu' bevara, blev "Malkas" svar. Hemkommen fann hon bakugnen full av kol.

Rymde från operationen

Från Bistorp flyttade "Malkum" med fru till Lännäs. "Malkum" blev sjuk och sändes till lasarettet i Flen, men då han hörde att han måste opereras, rymde han en natt genom ett fönster och luffade hem. Så småningom dog han, och "Malka" tog på luffen, som det hette, och drev Lännäs socken runt.

Styrgubbarna i socknen ville att hon skulle vara på fattighuset. Därför fångade de henne allt då och då och skjutsade henne till "fattiggår'n". Rätt som det var rymde hon emellertid.

Vid de tillfällen, då hon fångades, kom det ut som en nyhet i bygden "nu ha di tagi Malka". Själv konstaterade hon att hon inte kunde vara i fattigstugan, "det var så mycket döda andra därnere". Stugan låg vid kyrkan.

Så började hon gå till Vingåker under motivering att baron på Högsjö hade givit sitt tillstånd! Hon poängterade livligt: — Kungen och alla höga herrar håller me' mej! Sålunda berättade hon att kungen och en avlägsen släkting till henne, en skomakare Kåre, gingo på tåget vid Högsjö station, varvid skomakaren sade till kungen: — Nu går gumman i Vingåker. Kungen röt: — Hon får gå så mycket hon vill, det bestämmer jag!

Ibland hände sig att "Malka" utan ket där fick försörja henne i veckor vidare stannade på en gård, och foli taget. Så var förhållandet hos ett äldre folk vid torpet Krigsberg under Högsjö. Vi småungar tyckte det var roligt då "Malka" kom, påstående att en viss romantik vilade över hennes besök, men de äldre ville gärna rynka på näsan, ty gumman var i hög grad osnygg. I Lännäs fanns en visa om henne som började: — Malka med sitt knyte går, hon har gått i många år o. s. v. Hon avled år 1917.

Originalet "Band-dockan"

Ett annat original, som dock fick behålla förståndet, var den s. k. "Band-dockan". Det var så att ett äldre folk vandrade omkring i flera socknar än Vingåker medförande en s. k. bandstol, med vilkan man vävde band åt folk. Deras lilla flicka fick benämningen "Band-dockan". Så småningom, då föräldrarna dog, övertog deras flicka, som då var uppväxt, rörelsen till en tid, men lämnade sedan bandstolen på ett ställe och fortsatte att luffa landsvägen och bli "driverska", som det kallades.

Hennes bekantskap med landsvägsriddare resulterade i två små flickor. De levde väl mest på vad barmhärtighet folk gav dem i stugorna, de hade ju också ett ganska stort "verksamhetsområde". Där det gick för sig kunde de få stanna i några veckor med bostad på vinden samt bli försörjda. Så var förhållandet vid torpet Smällen under Högsjö, där hon också hade en s. k. älskare med sig.

En slags "rolighetsminister", som ibland uppenbarade sig på vägarna, springande med skorna under armen, ibland gapskrattande, var den s. k. "Dammstu'glåmmen". Han var dock helt ofarlig.

Spik som betalning

Den sista av denna typ av ambulerande människor i våra trakter var "Lagerlöv", som dock aldrig direkt tiggde utan ville slipa knivar och saxar i ersättning för mat eller kaffe. I mitt hem lämnade han fyra stora spikar som betalning för kaffe. Det var inte värt att säga ifrån, man måste ta emot det han gav.

Vid sitt inträde i stugorna kom han alltid med en förfrågan: — Är det något slött i dag? Priset för slipning av en sax var tio öre. Han ville emellertid ha snyggt var han än gick fram. Stenar som låg spridda där och var efter vägarna plockade han ihop i högar. Så var även förhållandet med grova grenar och annat som låg kvar efter avverkning. Han tog sig även för att laga staket, som var trasiga, detta utan ersättning.

Att han blev litet underlig berodde på unionskrisen 1905, då det höll på att bli krig mellan Sverige och Norge. Alla svenskar måste då lämna Norge, så ock Lagerlöv, som var bas för brobyggnader i vårt grannland. Hans fästmö blev kvar i Norge och gifte sig med en annan.

Att han skulle, som ett rykte uppgav, vara släkt med Selma Lagerlöf, visade sig vara en gemen lögn. En dag hittades han död på en loge i byn Vik. Vid undersökning hittades i hans fickor 500 kronor jämte en skarpladdad revolver.

Emanuel

Södertäljebo ordförande för sörmländska spelmän

Civilingenjören och spelmannen, musikforskaren m. m. Arne Blomberg, Södertälje, valdes på lördagen till ordförande för Sörmlands spelmansförbund. Han efterträdde då den legendariske folkmusikforskaren och kännaren Gustaf Wetter från Katrineholm som i hela 30 år varit länsförbundets ordförande och nedlagt ett stort arbete på den posten liksom för sörmländsk folkmusik och traditioner överhuvud. Under åren 1930 till 1968 har han upptecknat 610 låtar och sökt deras ursprung och utveckling.

I styrelsen i övrigt omvaldes Nils Lindvall, Katrineholm som kassaförvaltare och Sigvard Ejermo, Stigtomta som sekreterare för två år. Artur Forsberg, Katrineholm, står kvar ett år som biträdande kassaförvaltare och Thure Enberg, Södertälje, omvaldes för två år.

Årsmötet beslutade att ha två spelmansstämmor under året. Den 23 maj i Södertälje och 11 augusti i Eskilstuna. Förbundet som är ett av de livaktigaste i landet har nu 293 medlemmar.

Vid årsmötet fick Hugo M. Lindström, Stockholm, förbundets förtjänstmärke i guld för sina bandinspelningar av folkmusikprogram som han ställt till förbundets förfogande.

Det beslutades också att förbundet till minne av den framlidne spelmannens Evert Melins, Katrineholm, minne skulle bilda en fond för den sörmländska folkmusikens främjande. Förslaget väcktes av fru Maj Gustafsson och hon överlämnade 100 kronor till en grundplåt. Årsmötet beslutade uppta frågan och till kommittérade valdes fru Gustafsson, Gustaf Wetter och Arne Blomberg.

I anslutning till årsmötesförhandlingarna talade Gustaf Wetter om den sörmländska folkmusiktraditionen och han berättade om de uppteckningar han själv gjort och det var många intressanta musikantprofiler och deras musik som drogs fram. Som avslutning överlämnade hr Wetter sitt verk — 610 upptecknade låtar — till förbundet.

Den nye ordföranden Arne Blomberg tackade Gustaf Wetter för det stora arbete han lagt ner för förbundet och för folkmusiken i Sörmland och han trodde att ingen gjort mer för svensk folkmusik än Wetter. Han föreslog också att Wetter skulle väljas till förbundets hedersordförande, vilket skedde med acklamation.

Efter årsmötet blev det middag och dans på hotell Esplanaden för ett 70-tal personer och för musiken svarade förstås spelmännen själva.